

13. Фурса С.Я. Спадкове право. Теорія та практика: навч. посіб. / С.Я. Фурса, Э.І. Фурса. – К.,: Атіка, 2002. – 365 с.

УДК 341.95-057.1:341.231.14 (100)

ГАРАНТІЇ ТА ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ-МІГРАНТІВ

Борщевська Г.Е., ст. викладач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена гарантіям соціально-економічних прав та інтересів працівників-мігрантів. Розглядаються шляхи забезпечення соціального захисту міжнародних мігрантів на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях. Уточнюється поняття соціального захисту, виокремлюються його складові компоненти. Пропонуються механізми доступу працівників-мігрантів до національних систем соціального забезпечення.

Ключові слова: працівник-мігрант, гарантії, соціальні права, соціальне забезпечення, соціальний захист.

Борщевская А.Э. ГАРАНТИИ И ЗАЩИТА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ ТРУДЯЩИХСЯ-МИГРАНТОВ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена гарантиям социально-экономических прав и интересов трудящихся-мигрантов. Рассматриваются пути обеспечения социальной защиты международных мигрантов на национальном, двустороннем, многостороннем уровнях. Уточняется понятие социальной защиты, выделяются составляющие компоненты. Предлагаются механизмы доступа трудящихся-мигрантов к национальным системам социального обеспечения.

Ключевые слова: трудящийся-мигрант, гарантии, социальные права, социальное обеспечение, социальная защита.

Borshevskaya A.E. GUARANTEES AND DEFENSE OF SOCIAL AND ECONOMIC RIGHTS OF WORKERS-MIGRANT / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article deals with the guarantees of social and economic rights and interests of workers-migrant. The ways of social defense security for international migrants at national, bilateral and multilateral levels are considered.

Key words: worker-migrant, guarantees, social rights, social security, social defense.

Сучасний етап розвитку суспільних відносин висуває перед спільнотою низку нових проблем, які потребують негайного вирішення. В їх числі й проблема гарантованих соціальних прав працівників-мігрантів.

Трудова міграція є важливим компонентом глобалізації та розвитку, у той же час серйозний виклик правам людини, принципам соціальної справедливості.

Відомо, що соціальні права для більшості пересічних громадян є більш значущими ніж, наприклад, політичні чи громадянські. Виходячи з реалій сьогодення людину в першу чергу займають питання здоров'я, пенсій, допомог, житла, сім'ї, заробітної плати. Стосовно працівників-мігрантів, то значна їх частина опиняється в маргінальних та уразливих ситуаціях, тому що правовий простір трудової міграції є досить обмеженим, у той же час попит, що існує на трудових мігрантів не забезпечується відповідними заходами в сфері управління міграцією.

Реалізація ефективного захисту соціальних прав працівників-мігрантів та членів їх сімей забезпечує успішну їх інтеграцію в суспільство країни, що приймає. Працівники-мігранти та члени їх сімей, які інтегровані в суспільство приймаючої країни, спроможні на значний внесок у стабільний розвиток цієї країни шляхом соціальної, культурної та політичної участі.

Захист прав, у тому числі й соціальних, забезпечується перш за все, гарантіями з боку держави.

Проблеми захисту соціально-економічних прав досліджувалися і в радянський період (В.П. Грибанов, С.Н. Кожевников, Б.Ю. Тихонова), так і певній мірі зараз (С.С. Алексеев, А.С. Мордовец, О.А. Лукашева, А.В. Коровников, А.В. Стремоухов).

Проблематиці захисту прав людини і громадянина приділяли увагу та внесли вагомий вклад у розробку зазначених проблем української правової наукової школи, теоретичні дослідження таких вчених-правознавців, як В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, В.В. Копейчикова, О.В. Марцеляка, М.І. Матузова, М.Ф. Орзіха, В.П. Петкова, П.М. Рабіновича, В.О. Селіванова, В.В. Стефанюка, Ю.С. Шемшученка, О.М. Якуба та інших. Водночас проблемам регламентації захисту соціально-економічних прав та свобод людини в діяльності універсальних та регіональних міжнародних організацій достатньої уваги в працях вітчизняних вчених не приділялось. До цієї тематики звертались у своїх працях зарубіжні автори: Анна Гомьєн, Гай С. удвін-Гілл.

У нашій роботі ми розглянемо та проаналізуємо гарантії соціально-економічних прав та інтересів працівників-мігрантів, шляхи забезпечення соціального захисту міжнародних мігрантів на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях, що створені та пропонуються міжнародною спільнотою.

У правовій науці під гарантіями розуміється система соціально-економічних, політичних, моральних, юридичних, організаційних передумов, умов, засобів та способів, які створюють рівні можливості особам для здійснення своїх прав, свобод та інтересів. На думку Л.Д. Воєводіна, гарантії забезпечують необхідний для правового статусу особи перехід від загального до приватного, від задекларованої в законі можливості до реальності. Для формування юридичного та фактичного статусу певної особи необхідні сприятливі умови та ефективні засоби, які й будуть гарантіями [1, 221-229].

Традиційно систему гарантій прав та свобод людини та громадянина (в тому числі соціальних прав) поділяють на загальні та спеціальні (юридичні) [2, 354].

Вагоме місце в системі гарантій прав та свобод людини займають правові (юридичні) гарантії, які розуміються як сукупність спеціальних правових засобів та способів, за допомогою яких реалізуються, охороняються та захищаються права та свободи. Звертає увагу те, що соціальні права працівників-мігрантів фактично не мають правових гарантій, тобто закріплених у нормах права засобів забезпечення їх реалізації, охорони та захисту. У більшості випадків вони тільки задекларовані в міжнародних, внутрішньодержавних нормативних актах.

Необхідність розвитку юридичних гарантій соціально-економічних прав працівників-мігрантів полягає у встановленні правових засобів забезпечення правомірної реалізації таких прав, їх охорони та захисту.

Соціальний захист направлений на зниження уразливості внаслідок економічних ризиків окремих людей, сімей, груп. За визначенням Н.В. Болотіної, соціальний захист представляє собою діяльність держави щодо убезпечення населення від негативних наслідків соціальних ризиків [3, 91]. Але діяльність держави не охоплює всі види такої допомоги. На практиці соціальний захист надається не тільки формалізовано (наприклад, соціальне забезпечення або соціальна допомога), але й неофіційно (наприклад, допомога діаспори як матеріальна, так й інформаційна тощо).

Таким чином, соціальний захист можна розглядати як систему заходів та ініціатив щодо надання підтримки окремим особам, сім'ям, групам в запобіганні та подоланні соціальних та економічних ризиків.

Соціальний захист працівників-мігрантів складається з наступних елементів:

- 1) доступ до формального соціального захисту, соціального забезпечення та соціальної допомоги як у країнах походження, так і в країнах праці;
- 2) мобільність, персоніфікованість соціальних прав, можливість їх «переносу» з країни походження до країни праці та навпаки;
- 3) поінформованість щодо умов на ринку праці для мігрантів як в країнах праці, так і під час набору персоналу в країні походження;
- 4) доступ до неформальних заходів на підтримку працівників-мігрантів та членів їх сімей.

Розглянемо доступ працівників-мігрантів, членів їх сімей до формального соціального захисту.

Формальний соціальний захист працівників-мігрантів – це, в основному, питання національного законодавства. Законодавством країни, що приймає мігрантів, визначається, які пільги вони мають, порядок та умови їх отримання.

Європейський союз (ЄС) має найбільш прогресивні та складні системи надання соціального забезпечення. Громадяни ЄС мають доступ до всіх соціальних пільг. Більшість з них мобільна, наприклад, громадяни ЄС можуть отримувати свою пенсію практично в будь-якій країні. Медична допомога за межами ЄС має певні обмеження. Стосовно громадян третіх країн, то соціальні пільги можуть надаватися лише за умови п'яти років проживання в ЄС [4].

Законодавство США та Канади щодо соціального забезпечення також містять положення стосовно мігрантів. Так, вони мають доступ до універсальної пенсійної системи, медичного обслуговування. Пенсія може експортуватися в більшість країн світу, стосовно медичного страхування – за межами названих країн воно не забезпечується. Ці пільги не розповсюджуються на сезонних сільськогосподарських працівників-мігрантів [5, 10].

Національне законодавство країн із середнім або низьким рівнем економіки містить меншу кількість положень щодо соціального захисту працівників-мігрантів. Крім того, значна кількість мігрантів у таких країнах працює нелегально, і тому існуючі системи соціального забезпечення цих країн охоплюють лише незначну частину робочої сили з числа мігрантів.

На міжнародному, світовому рівні правова база щодо захисту прав працівників-мігрантів незначна. Міжнародна організація праці (МОП) та ООН прийняли ряд конвенцій з питань соціального захисту працівників-мігрантів, у першу чергу мова йде про Конвенцію про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей, яка була прийнята 18.12.1990 р., резолюція 45/158 на 69-му пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН (далі – Конвенції ООН 1990 р.). Конвенція не знайшла широкої підтримки у світі. Вона була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1990 році, але набрала чинності тільки через 13 років, її ратифікували 22 країни.

Основними актами МОП такого роду є Конвенція про працівників-мігрантів (переглянута 1949 року) №97, прийнята Генеральною конференцією міжнародної організації праці 01.07.1949 р. на тридцять другій сесії, а також Конвенція про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення № 143, прийнята Генеральною конференцією міжнародної організації праці 24.06.1975 р. на шістдесятій сесії.

Крім того, МОП прийняла ряд конвенцій, присвячених недискримінації працівників-мігрантів, наданні їм рівних можливостей з громадянами приймаючих країн і які мають безпосереднє відношення до експортування допомог з соціального забезпечення. До них можна віднести Конвенцію МОП №48 про встановлення системи міжнародного

співробітництва зі збереження прав, що витікають зі страхування інвалідності, старості та на випадок втрати годувальника (про збереження за мігрантами пенсійних прав) (1935 р.), Конвенцію МОП №157 про встановлення міжнародної системи збереження прав в галузі соціального забезпечення (1982 р.) та відповідну Рекомендацію №167 (1983 р.). Але й вони отримали незначну підтримку в плані ратифікації державами-членами Міжнародної організації праці. Так, Конвенція МОП №157 про встановлення міжнародної системи збереження прав у галузі соціального забезпечення (1982 р.) була ратифікована тільки в трьох країнах. У цих документах передбачені засоби вирішення проблем щодо соціального забезпечення працівників-мігрантів та членів їх сімей на міжнародному рівні.

Найбільш поширена та дієва практика щодо забезпечення соціального захисту працівників-мігрантів є укладення двосторонніх та багатосторонніх угод між країнами.

Двосторонні та багатосторонні угоди про співробітництво в галузі працевлаштування та соціального захисту працівників, які працюють за межами своїх держав, як правило, включають положення про недискримінацію між громадянами та мігрантами щодо інститутів соціального забезпечення. Зокрема, поширення на трудового мігранта в повному обсязі законодавства країни перебування про працю та її оплату, пенсійне забезпечення, медичне страхування і страхування на випадок хвороби тощо. Крім цього, на роботодавця покладається обов'язок відшкодувати шкоду, заподіяну внаслідок трудового каліцтва або смерті працівника, а також витрати, пов'язані з транспортуванням тіла на Батьківщину.

Важливими також є гарантії щодо форми та мови укладання трудового контракту, а також відомостей, які обов'язково повинні у ньому міститися.

Також засобами захисту соціально-економічних прав працівників-мігрантів є односторонні добровільні заходи з боку приймаючих країн, а також розповсюдження приватних ініціатив (наприклад, особисте страхування).

Підсумовуючи вищесказане, ми можемо дійти висновку, що формальний соціальний захист працівників-мігрантів забезпечується на різних рівнях залежно від характеру, напрямків міграційних потоків.

Працівники-мігранти, що мають економічну розвинуту як країну походження, так і країну праці, знаходяться в привілейованому становищі: їм доступний широкий спектр соціального забезпечення. Працівники-мігранти, що направляються працювати до більш економічно розвинутих країн, ніж країна походження, мають менш сприятливий режим, але можуть скористатися розвинутою системою соціального забезпечення приймаючої країни (перш за все це стосується пенсійного забезпечення). Працівники-мігранти, які мігрують між економічно бідними країнами, знаходяться в найбільш несприятливому становищі відносно доступу до всіх форм соціального забезпечення.

Усе це призводить до різних підходів вирішення питань щодо соціального захисту для «своїх» мігрантів. Хоча двосторонні угоди щодо соціального захисту зараз ми можемо розглядати як оптимальний варіант підвищення соціального захисту працівників-мігрантів на практиці, але стосовно країн, що розвиваються та мають не в повній мірі відпрацьовані системи соціального забезпечення, цього може бути недостатньо.

Для таких регіонів будуть, на наш погляд, мати пріоритет наступні напрямки:

1. Покращення правового становища працівників-мігрантів.
2. Розробка законодавства щодо працівників-мігрантів.
3. Як одна з можливостей підвищення формального соціального захисту працівників-мігрантів – забезпечення виконання тих заходів, що юридично гарантовані, доступні працівникам-мігрантам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воеводин Л.Д. Юридический статус личности в России. Учебное пособие / Отв. ред. Н.А. Богданова. – М., 1997. – 304 с.
2. Права человека в международном и российском праве. Курс лекций / [Глотов С.А., Миронов О.О., Фомиченко М.П. и др.]. – М., 2007. – 362 с.
3. Болотіна Н.В. Право соціального захисту: Становлення і розвиток в Україні / Н.В. Болотіна. – К.: Знання, 2005.– 381 с.
4. О статусе граждан третьих стран, проживающих на долгосрочной основе: Директива 2003/109/ЕС [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eur-lex.europa.eu>.
5. Johanna Avato, Johannes Koettl, and Rachel Sabates-Wheeler. 2009: Definitions, Good Practices, and Global Estimates on the Status of Social Protection for International Migrants. Social Protection Discussion Paper, No 0909. Washington, DC: The World Bank [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [<http://siteresources.worldbank.org>].

УДК 343.98

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ЗНАКІВ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

Кривцун О.О., головний експерт

*Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
при ГУМВС України в Запорізькій області*

У статті розглянуто можливості використання Інтернет-ресурсів на різних етапах дослідження знаків для товарів і послуг, дається авторське визначення поняття «Інтернет-ресурсу» та їх класифікація.

Ключові слова: знак для товарів і послуг; Інтернет-ресурси; визначення однорідності товарів та послуг; фонетична (звукова) схожість; семантична схожість; графічна (візуальна) схожість.

Кривцун А.А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ ПРИ ИССЛЕДОВАНИИ ЗНАКОВ ДЛЯ ТОВАРОВ И УСЛУГ / Научно-исследовательский экспертно-криминалистический центр при ГУМВД Украины в Запорожской области, Украина
В статье рассмотрены возможности использования Интернет-ресурсов на разных этапах исследования знаков для товаров и услуг, дается авторское определение понятия «Интернет-ресурса» и их классификация.

Ключевые слова: знак для товаров и услуг; Интернет-ресурсы, определение однородности товаров и услуг; фонетическое (звуковое) сходство; семантическое сходство; графическое (визуальное) сходство.

Krivtsun O.O. USING INTERNET RESOURCES FOR THE STUDY OF SIGNS FOR GOODS AND SERVICES / Research forensic center at the main directorate of the Ministry of Internal Affairs in the Zaporizhzhya region, Ukraine

The paper considers the possibility of using Internet resources at different stages of the study of marks for goods and services, author's definition of the term "Internet resource" and its classification.

Key words: sign for the goods and services; Internet resources, the definition of similar goods and services; phonetic (sound) similarity, semantic similarity, a graphical (visual) similarity.

Проведення дослідження знаків для товарів і послуг включає в себе вирішення цілої низки питань, без яких неможливо визначити тотожність (ідентичність) порівнюваних позначень або встановити ступінь їх схожості. Але при дослідженні знаків для товарів